ARMENIA, Journal en langue Arménienne fondé à MARSEILLE en 1885

ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանի (1914 օգոստոս–1915 յուլիս) բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ: Ամսական բաժնորդագինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ.: Նամակ կամ դրամ ղրկել այս հասցէով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Armenia*
MARSEILLE (France)

Ա ՏԱՐԻ
Թիւ 28
1914 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 16 Դ.
(Հ. Տ. 1914 Դեկտեմբեր 3)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած ղրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:

Ծանուցման 1 միլիմ գիրը 1 սանթիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանթիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadié ,17

ԿՈՉ

ՆՊԱՍՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՐԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցնե՛ր,

Պատերազմը սկսած է արդէն Հայաստանի մէջ: Ազգային ընդհանուր համերաշխութիւնով, յանկարծ ներքին խնդիրները, տարակարծութիւնները բոլոր դադրած են: Միայն մէկ խնդրի շուրջ կը կեդրոնանայ հայ հայութեան ուշադրութիւնը. այն է ԱԶԳԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆ ԴՆՈՎ:

Միևնոյն յոյսերով կը բաբախին այժմ բոլոր հայ սրտեր, միևնոյն ղգացումներուն կրակն է որ կը բոցավառէ թուրդ եւս հայ հոգիներ և միևնոյն գլուղ երազներն են որ կը դրաւեն, կոպարեն մեր խորհուղ միտքերը: ԱԶԱՏ ՈՒ ԲԱՐԳԱՒԱՃ ՀԱՅԱՍՏԱՆ մը, մեր անհուն սիրոյ, անխախտ հաւատքի և գործառոյթներու երբորդութիւնն է այդ, մէկ ու անբաժան:

Այդ լուսաշող հեռապատկերն է որ մեր հայրենիքի կարմիր հորիզոնին վրայ ըղձալի տեսիլքի մը պէս կուրտադծուի ուր սակայն այժմ սարսափահար ու արիւնաղանդ Հայաստանի պատկերը միայն կայ իրական:

Ոգևորութեան ընդհանուր թափով ամէն կողմէ օգնութեան կը վազեն: Հեռաւոր երկիրներէ գաղութներու չարքեր կաճապարեն դէպի Հայրենիք: Դասակարգային, դաւանական կամ կուսակցական խնդիր չկայ, հայերը միայն կան: Քաջութեան կը պիտեն. հապա՛ մենք որ ոչինչ տուած ունինք հայ գինուորութեան, ա՛յժմ է որ մեր պարտականութեան լիուլի գիտակցութեան ապացոյցը պիտի տանք:

Պզտիկ ազգ մը պետութիւններու մէջ բաժան բաժան, դէպքերու խաղալիք, վայրագ քմահաճոյքներու զարտուղ զոհ, մեր սորկութեան ծանրածանր չղթաներով պրկուած, քաղաքակիրթ ժողովրդի տենչը անուցած ենք ու այնքան համեստ մեր պահանջներուն մէջ, ինչքան կսկծագին պատրանքներով ապերասած ենք օտարներէ կեանքի և գոյքի ապահովութիւն միայն.... Ցեղանք այդ բոլոր չնորհներն ու անոնց արժէքը. եկած է վայրկեանը առնելու մեր իրաւունքները և անօրինելու մեր ճակատագիրը:

Հայե՛ր, պատմական վճռական վարկեանն է այս, սոսկալի ապեհանեով բայց և այնքան պերճեկիր յոյսերով յղի.... Առաջ նետուինք, զոհենք զոհուինք, նուիրաբերենք ինչ որ թանգ է մեզ, ընենք մեր կարելին, փորձենք նոյն իսկ անկարելին: Դարերու ընթացքին առաջին անգամ դէպքերուն դասատուած մեզ այնքան նպաստաւոր քաղաքական պայմաններուն մէջ, մեր բազկին ուժովը պիտի վձռենք մեր լինելու ու չլինելու ցաւոտ հարցը. օ՛ն ուրեմն, յառա՛ջ, այժմ կամ ոչ երբէք:

Թիւրքահայաստանի մէջ կըռուղ հայ կամաւոր գինուորներուն օգնելու նպատակով՝ Մարսէյլի մէջ կազմուած է «Կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ» մը հետեւեալ անձերէն.

Պատուոյ Նախագահ՝
Գարեգին Յովհաննէսեան.

Գործադիր Նախագահ՝
Գարեգին Շահլամեան.

Քարտուղարներ՝
Յովհաննէս Սահաթճեան,
Յովհաննէս Պալթաեան,
Յովհաննէս Կիւլէսէրեան,
Արշակ Թորոսեան:

Թղթակցութիւններ պէտք է ղրկել Արեւելքի խմբագրութեան, ինչպէս նաև բոլոր նուէրները Արեւելքի միջոցով կամ ուղղակի դանձապահ հասցէին (K. Chahlamian, rue Longue des Capucins, N° 15. Marseille):

Կոմիտէի նպատակը պիտի ըլլայ Մարսէյլի և Արտասահմանի բոլոր հայ գաղութներու մէջ նըպաստներ հաւաքել և ղրկել Թիֆլիս նոյն նպատակով կազմուած Հայկական կեդրոնական կոմիտէին:

Իբրև հայ հասարակութեան բոլոր խաւերու նուիրական ղգացումներուն խնարհ թարգման՝ վըստահ ենք որ մեր ձեռնարկը ամեն աջակցութիւն պիտի վայելէ:

Մարսէյլ, 13 դեկտ. 1914

Կովկասի Հայ Կամաւորներուն
Նպաստող Կոմիտէի

Ատենապետ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԵԱՆ

Ատենադպիր
Գ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ

Թեան կը պիտեն. հապա՛ մենք որ ոչինչ տուած ունինք հայ գինուորութեան, ա՛յժմ է որ մեր պարտականութեան լիուլի գիտակցութեան ապացոյցը պիտի տանք:

Պզտիկ ազգ մը պետութիւններու մէջ բաժան բաժան, դէպքերու խաղալիք, վայրագ քմահաճոյքներու զարտուղ զոհ, մեր սորկութեան ծանրածանր չղթաներով պրկուած, քաղաքակիրթ ժողովրդի տենչը անուցած ենք ու այնքան համեստ մեր պահանջներուն մէջ, ինչքան կսկծագին պատրանքներով ապերասած ենք օտարներէ կեանքի և գոյքի ապահովութիւն միայն.... Ցեղանք այդ բոլոր չնորհներն ու անոնց արժէքը. եկած է վայրկեանը առնելու մեր իրաւունքները և անօրինելու մեր ճակատագիրը:

Հայե՛ր, պատմական վճռական վարկեանն է այս, սոսկալի ապեհանեով բայց և այնքան պերճեկիր յոյսերով յղի.... Առաջ նետուինք, զոհենք զոհուինք, նուիրաբերենք ինչ որ թանգ է մեզ, ընենք մեր կարելին, փորձենք նոյն իսկ անկարելին: Դարերու ընթացքին առաջին անգամ դէպքերուն դասատուած մեզ այնքան նպաստաւոր քաղաքական պայմաններուն մէջ, մեր բազկին ուժովը պիտի վձռենք մեր լինելու ու չլինելու ցաւոտ հարցը. օ՛ն ուրեմն, յառա՛ջ, այժմ կամ ոչ երբէք:

Թիւրքահայաստանի մէջ կըռուղ հայ կամաւոր գինուորներուն օգնելու նպատակով՝ Մարսէյլի մէջ կազմուած է «Կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստող կոմիտէ» մը հետեւեալ անձերէն.

Ատենապետ՝
Մկրտիչ Փորթուգալեան.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Տարեկան բաժանորդագին՝ Ռուսաստանի մէջ 3 ռուբլի, արտասահման 3 ռուբլի 50 կոպ. — Առանձին համար 5 կոպ. — Հրատարակչատուն՝ Թիֆլիս, Ճարտարական փող. — Խմբագրատուն՝ Թիֆլիս, Ալեքսանդրեան փող. — Ընդունում է ամէն տեսակ յայտարարութիւններ, որոնց գինը կը սահմանուի տեղւոյն վրայ։ — Ձեռագրերը չեն վերադարձուիր։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, Ուրբաթ 29 Մայիս (10 Յունիս) 1900

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՅՈՒՇԵՐ ՎՈՍՓՈՐԻ
ՅԱՅՏՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ ՈՒ ԿՅԱՆՔԷՆ

(Շարունակութիւն)

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՅԱՅՏՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ կը գտնուին մեծ թիւով հայ գաղթականներ, որոնք ամէն տարի կը հաւաքուին Վանի ազատագրութեան յիշատակին տօնելու համար։ Այդ տօնախմբութեան առիթով, 1913ին Ֆրեզնոյի մէջ, հրատարակուեցաւ «Վանի Ազատագրութեան Տարեգիրք»ը, որուն մէջ տպուեցաւ նաեւ Վանի հերոսամարտին մասնակից Գէորգ Մուրատեանի յուշերը։ Ներկայ աշխատութեան մէջ կը ներկայացնենք այդ յուշերը, որոնք կը պարունակեն շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ Վանի ինքնապաշտպանութեան մասին։

Ես ծնած եմ Վասպուրական նահանգի Մոկս գաւառի Ծաղկոտն գիւղը։ Ծնողքս աղքատ գիւղացիներ էին։ Հայրս Մուրատ Ղազարեան կը կոչուէր։ Ան մեռաւ 1895ին, երբ ես 7 տարեկան էի։ Մայրս Մարիամ Ղազարեան մեռաւ 1912ին։ Ես ունեցած եմ 3 քոյր եւ 2 եղբայր։ Ամենամեծ քոյրս Մարթան ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Մանուկ Մանուկեանի հետ։ Ան մեռաւ 1915ին։ Միւս քոյրս Մարգարիտ ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Գրիգոր Գրիգորեանի հետ։ Ան մեռաւ 1914ին։ Երրորդ քոյրս Սոֆին ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Գրիգոր Գրիգորեանի հետ։ Ան մեռաւ 1914ին։ Ես ունեցած եմ 3 քոյր եւ 2 եղբայր։ Ամենամեծ քոյրս Մարթան ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Մանուկ Մանուկեանի հետ։ Ան մեռաւ 1915ին։ Միւս քոյրս Մարգարիտ ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Գրիգոր Գրիգորեանի հետ։ Ան մեռաւ 1914ին։ Երրորդ քոյրս Սոֆին ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Գրիգոր Գրիգորեանի հետ։ Ան մեռաւ 1914ին։

(Շարունակելի)

ՅԱՅՏՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ ՈՒ ԿՅԱՆՔԷՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՅԱՅՏՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ կը գտնուին մեծ թիւով հայ գաղթականներ, որոնք ամէն տարի կը հաւաքուին Վանի ազատագրութեան յիշատակին տօնելու համար։ Այդ տօնախմբութեան առիթով, 1913ին Ֆրեզնոյի մէջ, հրատարակուեցաւ «Վանի Ազատագրութեան Տարեգիրք»ը, որուն մէջ տպուեցաւ նաեւ Վանի հերոսամարտին մասնակից Գէորգ Մուրատեանի յուշերը։ Ներկայ աշխատութեան մէջ կը ներկայացնենք այդ յուշերը, որոնք կը պարունակեն շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ Վանի ինքնապաշտպանութեան մասին։

Ես ծնած եմ Վասպուրական նահանգի Մոկս գաւառի Ծաղկոտն գիւղը։ Ծնողքս աղքատ գիւղացիներ էին։ Հայրս Մուրատ Ղազարեան կը կոչուէր։ Ան մեռաւ 1895ին, երբ ես 7 տարեկան էի։ Մայրս Մարիամ Ղազարեան մեռաւ 1912ին։ Ես ունեցած եմ 3 քոյր եւ 2 եղբայր։ Ամենամեծ քոյրս Մարթան ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Մանուկ Մանուկեանի հետ։ Ան մեռաւ 1915ին։ Միւս քոյրս Մարգարիտ ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Գրիգոր Գրիգորեանի հետ։ Ան մեռաւ 1914ին։ Երրորդ քոյրս Սոֆին ամուսնացած է Վանի Ռշտունիք գիւղի Գրիգոր Գրիգորեանի հետ։ Ան մեռաւ 1914ին։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՈՂԱՑՈՂ ՃԱՌԸ

Ինչպէս գիտէք, Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին կառավարութիւնը հրաժարական տուաւ։ Նոր կառավարութիւնը կազմուեցաւ։ Ներկայ պահուն ան կը զբաղի իր ծրագրի իրագործութեամբ։ Ծրագրի մասին մենք պիտի խօսինք ուրիշ անգամ։ Այսօր կ'ուզենք խօսիլ միայն հիմնադրութեան մասին։

Հիմնադրութիւնը կը սահմանէ, թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը ինքնիշխան պետութիւն է, որ կը կազմուի Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդի կողմէ։ Ան կը ճանչնայ ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը։ Ան կը ճանչնայ նաեւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքները։ Ան կը ճանչնայ նաեւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքները։ Ան կը ճանչնայ նաեւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքները։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՈՂԱՑՈՂ ՃԱՌԸ

Ինչպէս գիտէք, Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին կառավարութիւնը հրաժարական տուաւ։ Նոր կառավարութիւնը կազմուեցաւ։ Ներկայ պահուն ան կը զբաղի իր ծրագրի իրագործութեամբ։ Ծրագրի մասին մենք պիտի խօսինք ուրիշ անգամ։ Այսօր կ'ուզենք խօսիլ միայն հիմնադրութեան մասին։

Հիմնադրութիւնը կը սահմանէ, թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը ինքնիշխան պետութիւն է, որ կը կազմուի Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդի կողմէ։ Ան կը ճանչնայ ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը։ Ան կը ճանչնայ նաեւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքները։ Ան կը ճանչնայ նաեւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքները։ Ան կը ճանչնայ նաեւ մարդու եւ քաղաքացիի իրաւունքները։

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀԱՒԱՔԱԺՈՂՈՎՐԴԻ

Ընկերվարական Հայ Հաւաքաժողովրդի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Կեդրոնական Կոմիտէն հրատարակած է 12.000 տպելի 70 էջ տարեգիրքը, ուր տպուած են Վանի ինքնապաշտպանութեան մասին Գէորգ Մուրատեանի յուշերը։

— Ովքեր պէտք է տասը եւ տասը տարուց ի վեր ապրող հայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։ Անոնք ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։ Անոնք ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։

Ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։ Անոնք ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀԱՒԱՔԱԺՈՂՈՎՐԴԻ

Ընկերվարական Հայ Հաւաքաժողովրդի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Կեդրոնական Կոմիտէն հրատարակած է 12.000 տպելի 70 էջ տարեգիրքը, ուր տպուած են Վանի ինքնապաշտպանութեան մասին Գէորգ Մուրատեանի յուշերը։

— Ովքեր պէտք է տասը եւ տասը տարուց ի վեր ապրող հայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։ Անոնք ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։ Անոնք ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։

Ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։ Անոնք ամերիկահայ գաղթականներ են, որոնք ունեցած են իրենց հայրենի գիւղերուն մէջ հողեր, տուներ, այգիներ, արտեր, անասուններ եւ այլ կայքեր։

կողքի յարդուած ոսկորներէն երկուքը։ Գործողութենէն յետոյ պարզուած է որ գնաստեր են վիրաւորին թոքը և փայծաղը (սալախ)։ Վիրաւորը իր ուժերը բաւական վերստացած է յետոյ պիտի փոխադրուի Թիֆլիս։

— Նոյեմբեր 21ին Ջուլֆա հասած են պետրոգրադի հայ ուսանող կամաւորներէն խումբը, ուր կայարանի մէջ սրտագին ընդունելութիւն մը եղած է անոնց, և ճաշասեղան մը տրուած ի պատիւ հայութեան այդ քաջասիրտ զաւակներին որոնք ձըգած գրիչն ու թուղթը, կեցութեան ձեռք առնել սուրն ու հրացանը և կռուիլ հայ ազգի և հայրենիքի ազատութեան համար։

— Նոյ. 24ին գիշերը Թիֆլիսէն պատերազմի դաշտ մեկնած է պետրոգրադի հայ կամաւոր ուսանողներէն երկրորդ խումբը որին կընկերանայ 3 ուսանող հիներ։

— Սիմֆերոպոլի մէջ կազմուած հայ կամաւորներէն դունդը, որ կը պատրաստուէր կովկաս մեկնիլ, շատ ծանր տպաւորութիւն կրեր է Թիֆլիսէն տրուած այն հեռագրի պատճառով, որ կը յայտնէր թէ առ այժմ կամաւորներէ պէտք չըկայ։

— Բաղնիս-խաչէնի դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիները 5 րուբլի գրկած են «Հորիզոն»ի խմբագրութեան՝ հայ կամաւորներէն օգտին, հետեւեալ նամակով.

«Բարի եղէք ընդունել այս 5 րուբլին, ձեռնոցներ գնելու մեր կամաւորներուն համար, որոնք այս ձիւնաձմրան այնտեղ՝ հեռուն կուռւմ են սուրբ Աղատութեան և մեր փառքի համար, այն ինչ մենք այստեղ տաք վառարանին չուրջն են՝ բոլորած թողայս չնչին լուման տաքցնէ նրանց ձեռնները, իսկ մեր մանկական ջերմ համբոյրները տաքցնէ նրանց սրտերը։

Բաղնիս-խաչէնի դպրոցի
աշակերտ-աշակերտուհիները»

— «Հորիզոն» իր սեփական թղթակչէն ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.

«Սարիղամիշ, 9(22 նոյ.— Նոյեմբ. 6ի առաւօտեան տեղի ունեցաւ հայկական խմբի զօրահանդէս զինուորականներուն և բազմաթիւ հասարակութեան ներկայութեամբ։ Քահանան և ընկերները ոգեւորած ճառեր արտասանեցին, որոնց մէջ չեչուած էր հայկական խմբերի դերը և այն յոյսերը, որ պատմական այս մեծ օրերուն տածում է հայութիւնը դէպի ներանց։ Խումբը և նրա հետ հասարակութիւնը թնդացրեց օդը որոտընդոստ ուռայով ի պատիւ Ցարի, առաջ քայլերի բանակի և Ռուսաստանի զինակից պետութիւններու։ Հայկական բոլոր խմբերի առաջնորդ խմբապետ Քեհեն իր պատասխանճառի մէջ ասաց, որ ինքը երբէք պատրաստած չի եղել և յոյս ունի, որ այս անդամ ևս կը յաղթի թշնամուն։ Նա վերջացրեց իր ճառը դոչելով «Ցառա՛յ»։ Բեռու խօսքերը ծածկուեցին որոտընդոստ ուռայով։ Խմբի անցած ճանապարհին բնակիչները ողջունում էին կամաւորներին ցնծագին աղաղակներով և ալաղուրթին բարեմաղթելով։ Հայոց դըպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիները խմբին ճանապարհում էին հայրենասիրական երգերով։ Հայ դպիրները արցունքը աչքերին պերսում էին օգնել իրենց կարելոյն չափ չուռավ վերադառնալու հայրենիք՝ իրենց օջախները։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՈՒԻՀԻՆ

Վերին Ազա, 29 հոկտ.

Կայարանումն եմ, մեքենան անդադար սուլում է. արդէն լսել էր երկրորդ զանգը ու բազմաստարը ամբոխը տեղաւորուել էր գնացքում, երբ յանկարծ լսեց մօտիկից մի կանացի պոկոտուք ճիչ... իսկոյն դուրս թափուեցինք։ Պլատֆորմի վրայ երեւում էր մի բարձրահասակ տղամարդ ու կին, որոնք քաշում էին մի փոքրիկ պատանու... Պատանին պոկոտուք ճչում էր...

«Ջե՛մ դալիս, չեմ դալիս, ո՛ւր էք ինձ տանում։

Ի՞նչ էք ինձ կաչկանդում բռնում»։

Տղամարդը, որ ըստ երեւոյթին պատանու հայրն էր, շարունակ մեղմութեամբ փայփայում, խնդրում էր, որ չվախնայ, չլայ, ինքը ընդդէմ ոչինչ չունի, ինքը թողնում է...

Կամաց-կամաց պատանին ուժասպառ ու ամօթահար անձնատուր լինելով, անդադար կրկնում էր. «ասացէք, աղնիւ խօսք- որ կը թողնէք, ասացէք, աղնիւ խօսք, որ կը թողնէք։ Դէ՛ աղնիւ խօսք տուէք»։

Գնացին...

Ամենքը անհանգիստ այս ու այն կողմ էին շտապում ու դրեթէ չնչասպառ հարցնում.

«Ի՞նչ եղաւ, ո՞վ էր, ի՞նչ էր»։

Քիչ յետոյ ամէն ինչ պարզուեց։ Պատանին 17 տարեկան մի օրիորդ էր, տղայի չորերով ու զգեստով։ Նա ցանկանալով մտնել հայ կամաւորների շարքը, դիմադրութեան ու արգելքի է հանդիպում...

Բայց իր նպատակին հասնելու համար դիմում է խորամանկութեան, հագնում է տղայի չորեր ու ծպտուած գալիս կայարան։

Դէպքը խորը տպաւորութիւն թողեց բոլորի վրայ. ամենքը ոգեւորուել էին օրիորդի հերոսական քայլից ու այն խոր էնտուզիազմից, որ վարակել էր նրան այնպէս ուժգնօրէն...

Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
(Հորիզոն)

ՌՈՒՍ ՁՕՐԱՒԱՆԱԿԸ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադէն դեկտ. 6ին սըրսուած հեռագիր մը կըսէ թէ թիւրքական ռազմապաշտօնէն լուրերուն համաձայնութեամբ Ա.յդ երկրամասը ծովէն 2800 մէտր բարձրութեան մը վրայ գտնուելով, ուր ջերմաչափը ղերսէն 25 աստիճան վար կիջնէ, բուսածներուն նայելով կը կարծուի թէ ձմեռ ժամանակ այդ կողմը պատերազմական մեծ գործողութիւններ չատ չեն լինիր։

— Պետրոգրադէն կը հեռագրեն դեկտ. 14ին. «Դեկտ. 11ի ամբողջ օրը կռիւ մղուած է Բիւրուազ և Տուտա գիւղերուն ճակատին վրայ. Թշնամին ամենուրեք յետ մղուեցաւ և մեծ կորուստներ կրելով Եփրատէն անդին նահանջեցաւ։ Մեր զօրքերը իրենց ձեռք անցուցին 1400 գերիներէ բաղկացած հօտ մը։ Կռիւ մը նոյնպէս տեղի ունեցաւ Ասուլի և Պաշքալա գիւղերուն ճակատին վրայ։»

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՕՎԵՑԱՅ ՄԸ ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ ՄԷՋ ԸՆԿՂՄԱԾ Է ԹԻՒՐՔ ՉՐԱՀԱՒՈՐ ՄԸ

Փարիզի անգլիական դեսպանը Լընտընէն արտաքին գործերու պաշտօնարանէն դեկտ. 14ին ստացած է հետեւեալ հեռագիրը. «Յայտնելու Թիւրքը կիմացնէ որ Բ-11 ընդհանուր երկկամաւոր և ականներու հինգ շարքերի տակէն անցաւ։ Հոսանքէն գոյացած դժուարութեան հակառակ, գործիքահարեւանց Թիւրք նաւատորմի «Մեսուտիէ» զրահաւորը որ կը պահպանէր ականները։ Թէպէտ իրեն հասնելու դործիքանաւերը և Թնդանօթներուն կրակը, Բ-11ը անվնաս վերադարձաւ, միայն մը 9 ժամ շարունակ ջրին տակ մնալէ յետոյ։ Երբ վերջին անգամ տեսանուեցաւ, «Մեսուտիէ»ն եռանի կազմէն կընկզմէր։»

ԻՏԱԼԵԱԹԻՐԲ ՄԻՋԱԴԻՊ ՄԸ

Արաբիոյ Հոտէյտա քաղաքին մէջ տեղական Թիւրք իշխանութիւնները կը յարձակին անգլիական հիւպատոսարանին վրայ։ Իմանալով որ անգլիացի հիւպատոսը ապաստանած է մօտակայ իտալական հիւպատոսարանը, բռնի ներս կը մտնեն անկէ, գաւառը և մի քանի պաշտօնեաները կը վիրաւորեն և անգլիացի հիւպատոսը ձերբակալելով անծանօթ տեղ մը կը տանին։

Իտալական կառավարութիւնը իր հիւպատոսարանի բռնաբարման դէմ Բ. Դրան բողոքած, յանցաւորներուն պատժուիլը, վնասուածներուն տուգանք վճարուիլը և անգլիական հիւպատոսի յանձնուիլը պահանջած է։ Բ.Դուռը հեռագրական հաղորդակցութիւնները դադրեցուցած ըլլալուն պատճառով ժամանակ խնդրած է գործը քննելու համար։ Իտալական կառավարութիւնը կարմիր ծովի իր նաւատորմէն մարտանաւ մը ղրկած է Հոտէյտայի առջեւ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Աբեղեան խմբագրատան մէջ դասու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջեւ։

Մարաէյլէն դուրս ղրկելու ճանապարհածախքը գնողին վրայ է. ուստի հարկ դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՝ Մարաէյլի մէջ դասուելու գիները և թէ՝ փոստով ուրիշ քաղաք ղրկուելու գիները։ Այս վերջիններս փակագծի մէջ դրուածներն են։) Արժէքը կանխիկ չստացուած գիրք չղրկուիր։ Արձանագրուած (recommandé–registered) ծրարով ստանալ ուզողները պէտք է 25 սանթիմ աւելի ղրկեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիլօէն աւելի պէտք չէ կշռէ։

—

Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան. — ԲՐՆՆՈՒԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ· Սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը։ 4 ֆր. 60 (5,20)։

(694 էջերէ բաղկացած ստուար հատոր մ'է այս, հնութիւններու վերաբերեալ բազմաթիւ նկարներով, ստուգուած քննականներով։ Հայրենասիրական քաղցր չունչ մը կը փչէ գրքին առաջին էջէն մինչեւ վերջինը։ Ընթերցողը հոն կը հանդիպի նախկին հայ թագաւորներու նախաձեռնութեան և զգեստաւորումին վերաբերեալ հետաքրքիր տեղեկութիւններու, ինչպէս հայ ժողովրդի նկարագրի և քաղաքակրթութեան մասին կարեւոր ծանօթութիւններու, հաստատուած պատմական հիմերի վրայ։)

Հ. Ս. Գանտարձեան. — ԲԱՌԱՐԻՐՔ ԳԱՂԳ.-ՀԱՅ.։ Վիճեակ Ս. Ղազար. 1914։ Գին 1 ֆր. 10 (1,20)։

(Գրպանի փոքրագիր բառարան մ'է 710 երեսներէ բաղկացած, ժամանակին և ֆրանսերէն զրկեթէ բոլոր գործածական բառերը պարունակող. վերջը դրուած է նաև անկանոն բայերի խոնարհումը։)

Հ. Ս. Գանտարձեան. — ԳՐՊԱՆԻԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂԳ.։ 1914։

(Մանր տառերով ու մաքուր տպագրութեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառգրքոյկ մ'է որ 5.000ի չափ բառ կը պարունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը խօսակցութիւններ դրուած են, ֆրանսական բացատրութեան տակերին ծանօթացնելու համար։)

Ընկրագործութիւն տեսական և գործնական է պէտս երկրագործաց և երկրագործական վարժարանաց. պատկերազարդ 1 ֆր. և 20 սնդմ (1,40)։

Հայ միտքը (Ընտանի հայ գրագէտներէ նշանաւոր խօսքերէն կազմուած հատաքաղ մը։ Երկասիրութիւն Հ. Ս. Երեմեանի 2 ֆր. և 60· (տ. 3, 20).

Սաթենիկ (Հ· Ս. Երեմեան). ողբերգութիւն։ 1 ֆր. և 10 (տ. 1,20)։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Մ ԱՐՍԷԳԻ

Հայերէն Տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant : François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi